

УДК 373.211.24/378.147

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Миськова Н.М., викладач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Стаття присвячена актуальній проблемі пошуку шляхів підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх педагогів – використання методів інтерактивного навчання. Розкрито сутність та ознаки інтерактивного навчання; представлено методичні правила підготовки навчально-методичного комплексу із використанням інтерактивних технологій; види інтерактивних технологій; класифікацію прийомів, методів та технологій інтерактивного навчання згідно зі структурними компонентами інтерактивного уроку. Здійснено спробу проаналізувати та довести доцільність використання методів інтерактивного навчання в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Ключові слова: *інтерактивне навчання, інтерактивні методи, інтерактивні технології, інтерактивні прийоми, підготовка майбутніх вихователів, освітній процес.*

Статья посвящена актуальной проблеме поиска путей повышения эффективности профессиональной подготовки будущих педагогов – использованию методов интерактивного обучения. Раскрыты сущность и признаки интерактивного обучения; представлены методические правила подготовки учебно-методического комплекса с использованием интерактивных технологий; виды интерактивных технологий; классификация приемов, методов и технологий интерактивного обучения согласно структурным компонентам интерактивного урока. Предпринята попытка проанализировать и доказать целесообразность использования методов интерактивного обучения в образовательном процессе учреждения высшего образования.

Ключевые слова: *интерактивное обучение, интерактивные методы, интерактивные технологии, интерактивные приемы, подготовка будущих воспитателей, образовательный процесс.*

Myškova N.M. THE USE OF METHODS OF INTERACTIVE LEARNING IN PREPARATION OF THE FUTURE EDUCATORS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

The article deals with the actual problem of finding the ways to increase the effectiveness of future teachers' professional training – the use of interactive learning methods. The essence and the features of interactive learning have been revealed; the methodological rules of preparation of the educational-methodical complex with the use of interactive technologies; the types of interactive technologies; the classification of ways, methods and technologies of interactive education according to the structural components of the interactive lesson have been offered. The attempt has been made to analyze and prove the expediency of using interactive teaching methods in the educational process of a higher education institution.

Key words: *interactive education, interactive methods, interactive technologies, interactive ways, training of the future educators, educational process.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У час реформування системи освіти зростають вимоги до підготовки майбутніх педагогів, спрямовані на формування професійної компетентності, готовності до вирішення фахових завдань, ініціативності, критичного мислення, активної життєвої позиції, навичок самовдосконалення та саморозвитку. У контексті окресленого актуальності набуває використання інтерактивних методів у підготовці майбутніх педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Використання методів інтерактивного навчання було предметом низки наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення

системи освіти. У працях Л. Пироженко, О. Пометун, Т. Ремех, М. Виноградової, М. Скрипник, О. Комар, Л. Мельник, Н. Павленко та інших висвітлено питання застосування та визначення ефективності інтерактивних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти. Дослідження Н. Суворової, В. Лозової, М. Сметанського та інших доводять, що таку взаємодію можна організувати за допомогою введення до освітнього процесу методів інтерактивного навчання. Особливості впровадження інтерактивних технологій навчання розглядаються у працях Л. Коваль, О. Пехоти, Л. Пироженко, О. Пометун, С. Сисоевої та інших. Визначення сутності інтерактивного навчання розглянуто у працях О. Пометун, Л. Пироженко. Різні класифікації інтерактивних методів навчання запропоновані

Л. Вавиловою, Т. Добриніною, Е. Голант, О. Пометун та іншими. Інтерактивні технології навчання дорослих у дистанційному навчанні досліджувалися С. Сисоєвою, проблема підготовки майбутніх вихователів до використання технологій інтерактивного навчання відображена у дослідженні Н. Гончар, використання кейс-методу, методу інсценування, рольової гри у контексті системного підходу досліджувалися Л. Пісоцькою.

Виділення невиділених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Вважаємо за необхідне проаналізувати використання методів інтерактивного навчання у процесі підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – визначення сутності та видів методів інтерактивного навчання, аналіз їх використання у підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Уперше поняття «інтеракція» (від англ. interaction – взаємодія) з'явилося у США, ввів його в соціологію та соціальну психологію американський філософ Дж. Мід. Соціальна педагогіка визначає це поняття як комунікацію в групі, під час якої індивіди «своєю поведінкою впливають на інших індивідів, викликаючи відповідні реакції».

На думку О. Пометун, інтерактивні технології – це посилена педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності [6, с. 8–9]. Інтерактивне навчання О. Пометун трактує як організацію педагогом за допомогою певної системи способів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованого на: суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня (паритетності); багаторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні самооцінки та зворотного зв'язку; постійній активності учня [6, с. 10]. Інтерактивне навчання, як вважає М. Радченко, – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [8, с. 299].

Аналіз науково-педагогічної літератури дає змогу виокремити ознаки інтерактивного навчання, як-от: наявність спільної мети діяльності; спланований очікуваний результат навчання; опора на суб'єктний досвід кожного студента; навчання на ос-

нові діалогу; співпраця в навчанні; досягнення успіху всіма учасниками освітнього процесу для відчуття особистого успіху кожного студента; активність усіх студентів в освітньому процесі; надання студентам відчуття інтелектуальної спроможності; наявність проблемного завдання, обмін знаннями, ідеями, способами діяльності тощо, вироблення та відстоювання (або зміна під дією аргументів) власної позиції в атмосфері взаємної підтримки й доброзичливості; поєднання індивідуальної, парної, групової, колективної роботи [3; 4].

Н. Гончар виокремила методичні правила підготовки навчально-методичного комплексу із використання інтерактивних технологій: підготовка необхідного обладнання та обстановки; підготовка суб'єктів навчання до інтерактивних технологій відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учасників навчально-виховного процесу; використання інтерактивних технологій від «простих» до «складних»; оволодіння навичками створення дружньої, позитивної атмосфери співробітництва, порозуміння та доброзичливості, спрямованих на досягнення поставлених цілей інтеракції [2, с. 32–33].

О. Пометун, Л. Пироженко визначають види інтерактивних технологій: інтерактивні технології кооперативного навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, інтерактивні технології ситуативного моделювання та інтерактивні технології відпрацювання дискусійних питань [7, с. 33].

У процесі інтерактивного навчання ефективно використовуються інтерактивні прийоми (невеличкі процедури організації інтерактивної взаємодії), методи (способи діяльності педагога та студентів з організації ефективного інтерактивного процесу навчання) та складні технології (поєднують у собі кілька методів і різні форми навчання), які О. Пометун об'єднує у групи відповідно до структурних компонентів інтерактивного уроку (навчального заняття), а саме: прийоми і методи створення позитивної атмосфери навчання й організації комунікації; прийоми і методи мотивації навчальної діяльності й актуалізації опорних знань, уявлень; прийоми і методи завоювання нових знань, формування вмінь, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій і ставлень; прийоми і методи узагальнення, систематизації знань, організації рефлексії пізнавальної діяльності [6, с. 31, 41, 48, 74]. Так, до групи прийомів і методів створення позитивної атмосфери навчання й організації комунікації віднесено: «Активне слухання», «Бажано. Обов'язково. Не можна», «Вітер дме», «Герб», «Градусник», «Спільна

угода», «Знайомство», «Комплімент», «Очікування», «Поговори зі мною», «Подаруй квітку», «Прийняття правил», «Приховані скарби» тощо. До прийомів і методів мотивації навчальної діяльності й актуалізації опорних знань, уявлень належать: «Два – чотири – всі разом», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Мультиголосування», «Незакінчені речення», «Обговорення проблеми в загальному колі», «Рольова гра», «Робота в парах», «Ходимо навколо – говоримо навколо» тощо. Група прийомів і методів засвоєння нових знань, формування вмінь, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій і ставлень включає: «Ажурна пилка», «Взаємне навчання», «Громадські слухання», «Діалог», «Керована лекція», «Коло ідей», «Лекція з паузами», «Навчаючи – вчуся», «Один залишається/три йдуть», «Ролі в груповому навчанні», «Ротаційні трійки», «Спрощене судове слухання» тощо. Прийоми і методи узагальнення, систематизації знань, організації рефлексії пізнавальної діяльності: «Акваріум», «Відгадай», «Дебати», «Дебати у форматі Карла Поппера», «Дерево рішень», «Займи позицію», «Карусель», «Безперервна шкала думок», «Одна хвилинка», «Павутинка дискусії» та інші [6].

О. Комлінченко, О. Цветкова зауважують, що «основними перевагами інтерактивного навчання є забезпечення глибини вивчення матеріалу; диференційований підхід викладачів до студентів; розвиток комунікативних вмінь та навичок, організаційських здібностей; поява інтересу до навчання, потреби в знаннях; підвищення авторитету викладача як лідера та організатора» [5, с. 178].

Як стверджує Г. Беленька, підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку на основі застосування інтерактивних форм і методів навчання є дієвим засобом повторення теоретичних джерел, осмислення власної діяльності, виокремлення найбільш важливих напрямів майбутньої професійної діяльності, визначення здобутків. Інтерактивна взаємодія виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншими або однієї думки над рештою тверджень. Під час такого навчання студенти навчаються спілкуватися, критично мислити, приймати обґрунтовані рішення [1, с. 27].

Аналіз освітнього процесу Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії дає змогу зробити висновок щодо активного використання прийомів, методів та технологій інтерактивного навчання у підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Ефективність навчальних занять залежить від атмосфери, що панує на занятті, та особливостей спілкування викладача зі

студентами, від умінь викладача володіти увагою студентів, підбирати ефективні прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів, налагодження взаємодії між викладачем та студентами, а також між студентами в процесі виконання групових занять, обговорення певних проблем тощо.

Для створення позитивної атмосфери навчання й організації комунікації науково-педагогічними працівниками, які забезпечують освітній процес спеціальності «Дошкільна освіта», здебільшого використовуються: «Знайомство», «Комплімент», «Очікування», «Подаруй квітку», «Прийняття правил» та інші. Наприклад, вправа «Комплімент» сприяє не лише створенню сприятливої атмосфери, організації комунікації між студентами, а й оперативному їх включенню у діяльність. Виконання цієї вправи полягає у висловленні компліменту тому, хто сидить праворуч (або ліворуч – така умова визначається спільною для всіх присутніх). Викладач розпочинає коло, зробивши комплімент студенту праворуч від себе. Потім усі присутні по черзі роблять комплімент сусідові. Коло замикається компліментом для викладача. Після завершення перед групою ставляться запитання: Навіщо ми цього навчалися? Чого ви особисто навчилися? Де ви можете використовувати це у своєму житті? Позитивні сторони використання вправи: не потребує додаткового обладнання, затрат великої кількості часу, дозволяє швидко усунути бар'єри у спілкуванні та налаштувати всіх на взаємодію.

Серед інтерактивних методів, прийомів та технологій засвоєння нових знань, формування вмінь, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій і ставлень здебільшого використовуються: «Ажурна пилка», «Коло ідей», «Лекція з паузами», «Навчаючи – вчуся», «Спрощене судове слухання» тощо.

Під час лекцій для активізації пізнавальної діяльності студентів ефективно використовується інтерактивна технологія «Ажурна пилка». Наприклад, розкриємо особливості використання «Ажурної пилки» під час лекції з навчальної дисципліни «Дошкільна педагогіка» за темою «Методи морального виховання». Лектор з допомогою короткої лічилки об'єднує студентів у три підгрупи (за кількістю груп методів). Кожна підгрупа обирає спікера та тайм-менеджера (який стежить за дотриманням регламенту часу) – у часовому відношенні на це витрачається до 30 секунд. Кожна підгрупа отримує заздалегідь підготовлений матеріал, що стосується лише їх групи методів морального виховання. Протягом 5 хвилин використовується вправа «Читання з по-

значками» (студенти відмічають, що зрозуміло, а що викликає додаткові запитання). Далі відбувається обговорення опрацьованого матеріалу всередині малої групи. Завдання лектора – почергово включатися до обговорення кожної підгрупи, уточнюючи за потреби матеріал теми. Після цього спікери переходять до наступної групи і розповідають опрацьований матеріал. По завершенні тема обговорюється у загальному колі для уточнення інформації.

З метою узагальнення, систематизації знань, організації рефлексії пізнавальної діяльності використовуються: «Акваріум», «Дебати», «Дебати у форматі Карла Поппера», «Займи позицію», «Карусель» та інші. Так, під час семінарських занять з професійно-орієнтованих дисциплін ефективно використовується вправа «Акваріум», адже вона не лише дозволяє зрозуміти рівень засвоєння інформації студентами, а й побачити ставлення студента та почути його думку з кожного питання. Інтерактивна вправа «Хокей» дозволяє перевірити не лише рівень засвоєння студентами певного матеріалу, а й можливості швидкого пригадування та відтворення засвоєних теоретичних знань. На практичних заняттях, метою яких є допомога майбутнім вихователям у систематизації та уточненні знань теоретичного характеру, формування вміння транспортування теоретичних знань у практичну площину тощо. Під час практичних занять з професійно-орієнтованих дисциплін є можливість проаналізувати вміння майбутніх вихователів продукувати нові ідеї. Саме з цією метою досить ефективними та поширеними є вправи «Два – чотири – всі разом», «Карусель», «Коло ідей» та інші.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Виходячи з вищезазначеного, можемо стверджувати, що у підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку використовуються прийоми, методи та технології інтерактивного навчання для створення позитивної атмосфери навчання, мотивації навчальної діяльності й актуалізації опорних знань, для засвоєння нових знань

та їх систематизації. Саме інтерактивне навчання сприяє активізації діяльності студентів, формуванню вміння транспортувати теоретичні знання у практичну площину, обирати власну позицію у вирішенні проблемних завдань та обґрунтовувати її, що, своєю чергою, ефективно впливає на професійне становлення особистості майбутнього вихователя дітей дошкільного віку.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Вважаємо, що подальшого вивчення потребує дослідження особливостей упровадження технологій інтерактивного навчання у контексті підготовки майбутніх вихователів до реалізації ідей сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беленька Г.В. Особливості формування професійної компетентності у студентів дошкільного фаху в умовах ступеневої освіти. Наука і сучасність: зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова. К.: Логос, 2001. Т. 29. С. 26–33.
2. Гончар Н.П. Формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 307 с.
3. Задоя Є.С. Використання можливостей нетрадиційних технологій у підготовці майбутнього вчителя. Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку. Миколаїв: МФ НаУКМА, 2002. С. 92–95.
4. Кларин М.В. Інтерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта. Педагогика. 2000. № 7. С. 12–18.
5. Комліченко О.О., Цветкова О.М. Використання інтерактивних методів в навчальному процесі та підсумковому контролі знань студентів. Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві: збірник наукових праць. Одеса: «Наука і техніка». 2013. Вип. 3 (4). 179 с.
6. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 144 с.
7. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2004. 192 с.
8. Радченко М.А. Інтерактивні технології навчання в професійному становленні майбутніх спеціалістів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2014. Вип. 34 (87). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2014_34_45 (дата звернення: 20.04.2018).